

Anna Margit: Céliövölde, 1976. magántulajdonon

Anna Margit festészetében mindig is jelen volt a zsidó kultúra és a zsidó hitvilág, de a hetvenes évektől kezdve a korábbi finom utalások és allegorikus jelentések mellett előtérbe kerültek a kifejezetten „tanító” jellegű, „mesélős”, vagy ha tetszik „mutogatós” képek is, melyek témája gyakran a korábban meg nem jelenített és „ki nem beszélt” holokauszt pokla volt. A hetvenes évek konkrét történelmi utalásai (*Hitler, Céliövölde, Auschwitz*) és történelmi allúziói után a nyolcvanas években egyre gyakrabban megjelent a Messiás alakja is műveiben. Anna Margit messiása azonban tragikus figura, aki vagy későn érkezik, vagy nem rendelkezik kellő erővel ahhoz, hogy

El Liszickij: Chád Gádja illusztrációja, 1919, 1. jelenet

71.

ANNA MARGIT (1913-1989)

Mutogatós kép

(A halál a legerősebb), 1985

Olaj, vászon, 70x100 cm

Jelezve jobbra lent: Anna Margit 1985

Kezdő ár: 4 000 000 Ft / 12 698 EUR

Becsérték: 8 000 000 – 10 000 000 Ft

Estimated value: 25 397 – 31 746 EUR

megvédje azokat, akik hisznek benne. A Halál angyala viszont mindig arat, az erőszak és a „szemet szemért” ősi elve mélyen áthatja nemcsak a történelmet, de még a mesék világát is, ahogy ezt a *Mutogatós kép* is mutatja. A festményen látható történet első látásra mégis meglehetősen rejtélyesnek tűnik, hiszen a képen szereplők azonosítása nehézségekbe ütközik még akkor is, ha gyanakodhatunk arra, hogy valamilyen mese elevenedik meg a szemünk előtt. Az azonosítás kulcsa természetesen a kép héber nyelvű felirata: Pészachi Haggáda. A zsidó Pészach ugyanis a Kivonulás ünnepe, amikor a zsidók arra emlékeznek, hogy ószövetségi népük

El Liszickij: Chád Gádja illusztrációja, 1919, 2. jelenet

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

• Tisztelet Anna Margitnak.

Erdész Galéria, Szentendre,

2001. június 6-19. katalógus: szám nélkül

kimenekült a tíz csapás sújtotta Egyiptomból. A héber pészach szó ezt az eseményt konkrétan is felidézi, hiszen jelentése arra utal, hogy az Úr angyala, avagy a Halál angyala az utolsó csapás idején elkerülte az egyiptomi zsidók házaikat, és nem ragadta el onnan az elsőszülötteket.

A Pészachi Haggáda a zsidó ünnep szent könyve, egy olvasókönyv, amely a Kivonulás történetét tartalmazza. A könyv tartalmaz egy mesét is, mégpedig egy láncolatot mesét, a Chád Gádja-t (Egy gödölye). A történet szerint a jó gazda által a vásárbán vett kis kecskét elragadta egy vadmacska, de a vadmacska is pórol jár, mert megölte egy farkas, a

El Liszickij: Chád Gádja illusztrációja, 1919, 4. jelenet

farkas viszont a gazda botjának lett áldozata, de a bot aztán a tűz martaléka lett. Sőt a sors, vagy inkább az Úr Isten a tüzet sem kímélte, kioltotta egy vödör vízzel, a vizet viszont felnyalta egy ökör, az ökröt meg leölte egy sakter, akit viszont az Úr angyala sújtott halálra. A groteszk mese tanulsága így látszólag egyértelmű: az erőszak erőszakot szül, és az Úr megbünteti azt, aki rosszat cselekszik és az erőszak útjára lép.

Anna Margit Pészachi Haggádája tragikus végkicsengése ellenére sem mentes a humortól, és néhány különleges elemet is tartalmaz, amelyek a pozitív olvasat lehetőségét is megadják. Egyrészt a mű áttételesen a Pészach kezdetét jelző Széder este legvidámabb, záróeseményét idézi meg, amikor is a gyerekekkel

együtt közösen eléneklik az Egy gödölye dalba foglalt történetét, amely mintegy oldani hivatott a komor ünnepi hangulatot lefekvés előtt. Másrészt olyan kifejezetten vicces figurákon keresztül meséli el a történetet, amelyek a népmesék és a néphagyományok vizuális kultúrájából jól ismerősek, és feladatuk amúgy éppen az erőszak fenyegető tragikumának enyhítése.

A *Mutogatós kép* tehát jóval többet is megmutat annál, mint amit a cím önmagában is mutat. Mintha arról is szólna, ahogy a különféle népi, kulturális és vallásos hagyományok összevegyülnek és ideális esetben békésen meg is férnek egymással. Hiszen például a húsvéti sonka és a főtt tojás, meg a torma sincs nagyon messze a Széder ünnepi

ételeitől, a csontos hústól, a tojástól, a keserűfüvektől és a cháreszettől, melyeket egyébként Anna meg is idéz a festményen. A mű így szellemiségében kiválóan illeszkedik abba a jellegzetesen hétköznapi és mégis kísértetiesen szürreális világba, amelyet Anna Margit a saját maga számára alkotott meg a különféle hit- és hiedelemvilágok, illetve a különféle művészi és nem-művészi kultúrák egyszerre tragikus és komikus egyvelegéből. A *Mutogatós kép* emblematikus stílusa pedig a maga egyszerűségében is jól illeszkedik a kései Anna Margitra jellemző letisztult formavilághoz és rafinált színkezeléshez.

Kaszás Gábor